

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

2024 ел, 23 май

г.Казань

КАРАР

№ 357

Татарстан Республикасы Министрлар
Кабинетының кайбер каарларына
үзгәрешләр кертү турында

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты КАРАР БИРӘ:

1. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Әгержे», «Биләр», «Сорнар» төбәк әһәмиятендәге дәүләт табигать зоология (аучылық) тыюлыклары турындагы нигезләмәләрне раслау турында» 2004 ел, 17 ноябрь, 494 нче каарына (Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2007 ел, 29 декабрь, 780 нче; 2009 ел, 13 май, 302 нче; 2009 ел, 8 июль, 465 нче; 2009 ел, 12 август, 550 нче; 2011 ел, 13 май, 393 нче; 2011 ел, 26 июль, 604 нче; 2014 ел, 17 октябрь, 767 нче; 2017 ел, 30 сентябрь, 737 нче; 2018 ел, 21 май, 382 нче; 2018 ел, 25 декабрь, 1223 нче; 2019 ел, 27 март, 226 нчы; 2021 ел, 20 декабрь, 1255 нче; 2022 ел, 22 февраль, 152 нче; 2023 ел, 13 ноябрь, 1472 нче; 2024 ел, 18 март, 155 нче каарлары белән кертелгән үзгәрешләрне исәпкә алыш) түбәндәге үзгәрешләрне кертергә:

әлеге каар белән расланган «Әгерже» төбәк әһәмиятендәге дәүләт табигать зоология (аучылық) тыюлыгы турындагы нигезләмәне яңа редакциядә (кааррага теркәлә) бәян итәргә;

әлеге каар белән расланган «Биләр» төбәк әһәмиятендәге дәүләт табигать зоология (аучылық) тыюлыгы турындагы нигезләмәне яңа редакциядә (кааррага теркәлә) бәян итәргә;

әлеге каар белән расланган «Сорнар» төбәк әһәмиятендәге дәүләт табигать зоология (аучылық) тыюлыгы турындагы нигезләмәне яңа редакциядә (кааррага теркәлә) бәян итәргә.

2. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Татарстан Республикасында махсус сакланыла торган табигать территорияләре дәүләт реестрын раслау турында» 2009 ел, 24 июль, 520 нче каары белән (Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2010 ел, 24 март, 192 нче; 2011 ел, 13 май, 393 нче; 2011 ел, 26 июль, 604 нче; 2011 ел, 8 август, 641 нче; 2012 ел, 17 июль, 600 нче;

2013 ел, 27 март, 208 нче; 2013 ел, 1 июнь, 374 нче; 2013 ел, 6 июнь, 390 нчы; 2014 ел, 20 май, 335 нче; 2014 ел, 11 июнь, 399 нчы; 2014 ел, 17 октябрь, 767 нче; 2014 ел, 24 ноябрь, 904 нче; 2016 ел, 11 июль, 475 нче; 2016 ел, 21 июль, 493 нче; 2017 ел, 31 гыйнвар, 42 нче; 2017 ел, 30 сентябрь, 744 нче; 2018 ел, 12 февраль, 76 нчы; 2018 ел, 21 май, 380 нче; 2019 ел, 26 март, 221 нче; 2019 ел, 28 май, 445 нче; 2020 ел, 5 февраль, 77 нче; 2020 ел, 6 октябрь, 909 нчы; 2020 ел, 4 ноябрь, 994 нче; 2022 ел, 28 февраль, 183 нче; 2022 ел, 16 июнь, 569 нчы; 2022 ел, 18 август, 853 нче; 2022 ел, 2 сентябрь, 953 нче; 2022 ел, 26 октябрь, 1144 нче; 2022 ел, 2 декабрь, 1277 нче; 2023 ел, 18 февраль, 152 нче; 2023 ел, 24 март, 344 нче; 2023 ел, 13 ноябрь, 1472 нче; 2023 ел, 29 декабрь, 1756 нчы; 2024 ел, 26 февраль, 97 нче каарлары белән кертелгән үзгәрешләрне исәпкә алыш) расланган Татарстан Республикасында махсус сакланыла торган табигать территорияләре дәүләт реестрына түбәндәге үзгәрешләрне кертергә:

2 нче кушымтада:

«Эгерже [3]» бүлегендә «30,9 мең гектар» сүzlәрен «30,089 мең гектар» сүzlәренә алмаштырырга;

«Биләр [12]» бүлегендә «12,9 мең гектар» сүzlәрен «13,059 мең гектар» сүzlәренә алмаштырырга;

«Сорнар [35]» бүлегендә «13,496 мең гектар» сүzlәрен «12,273 мең гектар» сүzlәренә алмаштырырга.

3. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының кайбер каарларына үзгәрешләр кертү турында» 2024 ел, 18 март, 155 нче каарына (Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2024 ел, 20 май, 340 нчы каары белән кертелгән үзгәрешләрне исәпкә алыш) түбәндәге үзгәрешләрне кертергә:

4 пункт үз көчен югалткан дип танырга;

14 пункктта «4 пунктындагы бишенче, тугызынчы һәм унөченче абзацларыннан,» сүzlәрен төшереп калдырырга.

Татарстан Республикасы
Премьер-министры

А.В.Песошин

Татарстан Республикасы
Министрлар Кабинетының
2004 ел, 29 гыйнвар, 41 нче
каравы белэн расланды
(Татарстан Республикасы
Министрлар Кабинетының
2024 ел, 23 май, 357 нче
каравы редакциясендә)

«Әгержे» төбәк әһәмиятендәге дәүләт табигать
зоология (аучылық) тыюлығы турында
нигезләмә

I. Гомуми нигезләмәләр

1.1. «Әгерже» төбәк әһәмиятендәге дәүләт табигать зоология (аучылық) тыюлығы (алга таба – тыюлық) Татарстан Республикасы территориясендә Кама алды зонасында урман тавығы һәм елга кондызы популяцияләрен торғызу һәм саклау, шулай ук кирәклө биотехник чаралар комплексын үткәру юлы белэн аларны торғызу өчен уңай шартлар тудыру максаты белэн оештырылган төбәк әһәмиятендәге маҳсус сакланыла торган табигать территориясе булып тора.

Тыюлык Татарстан Республикасы Әгержे муниципаль районы территориясендә, жир кишәрлекләрен аның чигенә керүче файдаланучылардан, хужалардан һәм милекчеләрдән алмыйча, Татарстан АССР Министрлар Советының «Әгержे дәүләт тыюлығын оештыру һәм Кайбыч, Кама-Ың, Столбище, Ширәмәт, Шумбут һәм Мишә дәүләт тыюлыкларының гамәлдә булу срогын озайту турында» 1984 елның 20 декабрендәгэ 686 номерлы каравы нигезендә оештырыла, аның гомуми мәйданы 31,089 мең гектар тәшкил итә.

1.2. Тыюлык Татарстан Республикасының табигать-тыюлык фонды составына керә.

Тыюлыкның территорияләре чикләре жирлектә маҳсус мәгълүмат билгеләре белэн билгеләнә.

1.3. Тыюлык Татарстан Республикасының Биологик ресурслар буенча дәүләт комитеты (алга таба – Дәүләт комитеты) карамагында.

Дәүләт комитетының урнашу урыны: Татарстан Республикасы, Казан шәһәре, Кәрим Тинчурин урамы, 29 нчы йорт.

1.4. Тыюлык чикләре һәм аның маҳсус саклау режимы территориаль планлаштыру документларын өзөрләгәндә, урман хужалығы регламентларын һәм урманнарны үзләштерү проектларын эшлигәндә, урман корылышы чараларын башкарганда һәм жирләрне инвентаризацияләгәндә исәпкә алына.

II. Тыюлык эшчәнлеген оештырганда Дәүләт комитетының төп бурычлары

2.1. Тыюлык эшчәнлеген оештырганда Дәүләт комитетының төп бурычлары:

биологик төрлелекне саклап калуны тээмин итү;
 эйлэнэ-тирэ мохиткэ хужалык һәм башка төр эшчәнлекнең тискәре йогынтысын булдырмау;
 төбәк әһәмиятендәге махсус сакланыла торган табигать территорияләре системасын үстерү һәм камилләштерү.

III. Тыюлык эшчәнлеген оештыру буенча Дәүләт комитетының функцияләре

3.1. Дәүләт комитеты тыюлык эшчәнлеген оештыру буенча үзенә йөкләнгән бурычлар нигезендә түбәндәгө төп функцияләрне гамәлгә ашира:
 хайваннар дөньясы объектларын саклау, яңадан үрчетү белән идарә итү, хайваннар дөньясы объектларын файдалануны жайга салу;
 төбәк әһәмиятендәге махсус сакланыла торган табигать территорияләрен оештыру һәм аларны файдалану өлкәсендә идарә итү, Татарстан Республикасы Кызыл китабын алыш бару;
 махсус саклана торган табигать территорияләрен саклау һәм алардан файдалану өлкәсендә төбәк дәүләт контроле күзәтчелеге (табигать дәвалау ресурсларын, дәвалау-савыктыру урыннарын һәм курортларны санитария (тау санитариясе) саклавын тээмин итү өлкәсендә төбәк дәүләт күзәтчелеген кертеп).

IV. Тыюлыкны махсус саклау режимы

4.1. Тыюлык территориясендә табигать комплексларына тискәре (зарарлы) йогынты ясый торган теләсә нинди эшчәнлек тыела, шул исәптән:
 промысел аучылығы;
 тоякли хайваннарга һәвәскәрләр һәм спорт аулавыннан тыш, һәвәскәрләр һәм спорт аулавы;
 яшәү тирәлекеннән алыш, хайваннар дөньясы объектларыннан файдалану, шулай ук хайваннар дөньясы объектларына зыян китеりү (фәнни максатларда, тоякли хайваннарга һәвәскәрләр һәм спорт аулавы максатларында файдаланудан, хайваннар дөньясы объектлары санын жайга салу, шулай ук сирәк һәм юкка чыгу куркынычы яный торган хайваннар дөньясы объектларының популяцияләрен торғызу буенча чараларны гамәлгә аширудан тыш);

хайваннарын ояларын, өннәрен һәм башка яшәү урыннарын бетерү, шулай ук кыргый хайваннарны борчуга китерә торган башка гамәлләр қылу;

агачларны, куакларны кису һәм (яисә) үсемлекләр капламын бозу (урманнары янгынга каршы төзекләндерү чараларын уздыру очракларыннан тыш); урманнары саклау, яклау һәм яңадан житештерү; табигать комплексларын һәм тыюлык объектларын саклау һәм торғызу максатларында; гражданнар куркынычсызлығын тээмин итү, линия объектларын эксплуатацияләү куркынычсызлығы буенча, шул исәптән аларны саклау зоналары киңлеген саклау буенча, линия объектларына техник хезмәт курсетү кысаларында реконструкцияләү, капиталь ремонтлау, ремонтлау буенча һәм яңа линия объектларын төзегендә;

торак пунктлар чикләрендә мондый төзелештән тыш, биналар, төзелмәләр, корылмалар төзү, шулай ук әлеге Нигезләмәнен 4.2 пунктындагы икенче абзацында каралган очракларда;

торак пунктлар чикләреннән чыгып, автотранспорт чараларын һәм авыл хужалыгы техникасын юу;

агызыла торган суларны, шул исәптән дренаж суларын ағызу;

әгәр тыюблыкның табигаты комплексларына зыян китерсәләр, гидрологик режимны үзгәртү, су ресурсларын эксплуатацияләү;

тыюлык эшчәнлегенә бәйле булмаган гидромелиорация һәм ирригация эшләрен башкару;

барлык төрләрдәге калдыкларны урнаштыру, туфракларны, грунтларны, жир есте һәм жир асты суларын пычрату;

материалларны, грунтларны, карларны бер урынга өю (торак пунктлары чикләрендә мондый өюләрдән тыш);

учаклар кабызу, корыган яфракларны һәм үләннәрне яндыру;

торак пунктлар чикләреннән читтә, торак пунктлар чикләрендә туфрак катламын бозу, жир эшләре башкару (авыл хужалыгы житештерүен алыш бару өчен бирелгән жирләрдә авыл хужалыгы эшләрен башкарудан, урманнарны янгынга каршы төзекләндерү чараларын башкарудан, фәнни тикшеренүләр уздырудан тыш, шулай ук әлеге Нигезләмәнен 4.2 пунктындагы икенче абзацы нигезендә төзөргә рөхсәт ителә торган объектларны төзүгә бәйле очраклардан тыш);

киртәләргә, аншлагларга, шлагбаумнарга, стендларга, чик баганаларына, күрсәткечләргә һәм башка мәгълүмат билгеләренә, эшләнгән экологик сукмакларга, төзелмәләргә һәм корылмаларга зыян салу, агачларга язулар һәм билгеләр төшерү;

гомуми файдаланудагы юллардан читтә механик транспорт чаралары, юллары булмаган урыннарда йөри торган мототранспорт чаралары һәм маxсус техника йөрү һәм аларны вакытлыча куеп тору (мондый чаралар һәм маxсус техника йөрүдән һәм аларны вакытлыча куеп торудан тыш):

авыл хужалыгы эшләрен уздыру чорында авыл хужалыгы товар житештерүчеләренен;

маxсус сакланыла торган табигаты территорияләрен саклау һәм алардан файдалану өлкәсендә тәбәк дәүләт контролен (кузәтчелеген) гамәлгә ашыручи органнарның;

тыюлык чикләрендә вәкаләтләрен гамәлгә ашыра торган башка дәүләт һәм муниципаль органнарның;

линия объектларына һәм инженерлык-техник коммуникацияләргә хезмәт күрсәтү чараларын гамәлгә ашыру, фәнни тикшеренүләрне үткәрү, шулай ук аварияләрне, табигый бәла-казаларны һәм гадәттән тыш характеристдагы башка хәлләрне бетерү чараларын үткәрү өчен файдаланыла торган;

шартнамәләр нигезендә тыюлык территориясендә хезмәт күрсәтүче юридик затларның, индивидуаль эшмәкәрләрнен;

гомуми файдаланудагы автомобиль юлларыннан асфальтланган керү юллары булмаган торак пунктларга керү;

тыюлыктагы табигаты комплексының экологик тигезлеген боза торган, тыюлык территориясeneң экологик кыйммәтен киметә яки хайваннар həm үсемлеклəр дөнъясының сакланыла торган объектларына həm аларның яшəү тирəлегенə зыян китерə торган башка эшчənlək тəрлəре.

4.2. Тыюлык территориясендə, Дəүлəт комитеты белəн килештереп, тұбандəгелəр рəхсəт ителе:

тыюлык булдыру максатларына ирешүгə həm аның тəп бурычларын хəл итүгə юнəлдерелгəн эшчənlекне гамəлгə ашыру өчен билгелəнгən объектлар тəзү həm реконструкциялəу; яңа инженерлык həm техник коммуникациялər, линия объектлары тəзү, элек тəzelgənnərне реконструкциялəу, капиталь ремонтлау həm ремонтлау (тыюлыкның чиклəреннən чыгып аларны урнаштыру варианtlары булмаган очракта); элегрək тəzelgən капиталь тəzelеш объектларын, шул исəptən линия объектларын həm инженерлык-техник коммуникациялərне реконструкциялəу, капиталь ремонтлау həm ремонтлау;

бу пунктның икенче абзацы нигезендə тəзергə рəхсəт итə торган объектларны тəзү өчен жир кишəрлеклəре бирү;

жир кишəрлеклəren həm су объектларын экологик реабилитациялəу, жир кишəрлеклəren рекультivациялəу;

файдалы казылмаларны разведкалау həm чыгару, файдалы казылмалар ятмаларын эзлəүne həm бəялəүne үz əchenə алган геологик əйrənү, шулай ук жир асты байлыклары кишəрлеклərenең файдалы казылмалар чыгаруга бəйле булмаган жир асты корылмаларын тəзү həm эксплуатациялəу өчен яраклылыгын геологик əйrənү həm бəялəу;

үсемлеклər həm хайваннар дөнъясы объектларын, шул исəptən Россия Федерациясе Кызыл книга həm Татарстан Республикасы Кызыл книга кертелгən тərlərне, шулай ук аларның яшəү тирəлеге мөхитен саклау чараларын гамəлгə ашыру;

үсемлеклər həm хайваннар дөнъясы объектларының, шул исəptən Россия Федерациясе Кызыл книга həm Татарстан Республикасы Кызыл книга кертелгən тərlərне яшəү тирəлеге шартларын яхшыrtуга ярдəm итə торган профилактика чараларын үtkərү;

су объектларының яр буе яклау полосалары чиклəрендə həm хайваннар дөнъясы объектларының яшəү тирəлеге буларак аеруча кыйммətle булган кишəрлеклərdə камыш əзерləү həm чабу;

урманнарны саклау, яклау həm яңадан үстерү чараларын үtkərү, урманнарны яклау буенча профилактик чаралар, санитария-савыктыру чаралары, шул исəptən həlak булган həm зыян күргən урман утыртмаларын кисү (1 апрельдən 31 июльгə кадər ояды утыру həm балалар чыгару чорында агачлар кисүdən тыш);

биотəрлелекне, табигаты объектларын həm комплексларны əйrənүгə həm торғызуга юнəлдерелгən фənни тикшеренүлər үtkərү, шулай ук археологик мирас объектларын ачыклау, əйrənү həm саклау максаты белən археологик кыр эшлəren башкару;

экологик туризмын гамəлгə ашыру;

тəbək гeологиясен əйrənү;

печән чабу, мал-туар көтү;
умарта оялары һәм умарталыклар урнаштыру.

4.3. Тыюлык территориясендә хужалык һәм башка эшчәнлек әлеге Нигезләмә һәм житештерү процессларын гамәлгә ашырганда, шулай ук «Хайваннар дөньясы турында» 1995 елның 24 апрелендәге 52-ФЗ номерлы Федераль законның 28 статьясы нигезендә расланган транспорт магистральләрен, торба үткәргечләрне, элемтә һәм электр тапшыру линияләрен эксплуатацияләгәндә хайваннар дөньясы объектларының һәлак булуын булдырмау таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

V. Жир кишәрлекләрендән рөхсәт ителгән файдалану төрләре

5.1. Дәүләт теркәве, кадастр һәм картография федераль хезмәтенен «Жир кишәрлекләрендән рөхсәт ителгән файдалану төрләре классификаторын раслау турында» 2020 елның 10 ноябрендәге П/0412 номерлы боерыгы нигезендә тыюлык чикләрендә урнашкан жир кишәрлекләрендән рөхсәт ителгән файдалануның түбәндәге төп төрләре, әгәр алар әлеге Нигезләмәнен IV бүлегендәге таләпләренә каршы килмәсә, рөхсәт ителә:

үсемлекчелек (торак пунктлар чикләрендә, шулай ук авыл хужалығы житештерүен алыш бару өчен бирелгән жирләрдә) (1.1*);

бәртекле һәм башка авыл хужалығы культураларын үстерү (торак пунктлар чикләрендә, шулай ук авыл хужалығы житештерүен алыш бару өчен бирелгән жирләрдә) (1.2*);

яшелчәчелек (торак пунктлар чикләрендә, шулай ук авыл хужалығы житештерүен алыш бару өчен бирелгән жирләрдә) (1.3*);

тонусны күтәрә торган, дару, чәчәк культураларын үстерү (торак пунктлар чикләрендә, шулай ук авыл хужалығы житештерүен алыш бару өчен бирелгән жирләрдә) (1.4*);

бакчачылык (торак пунктлар чикләрендә, шулай ук авыл хужалығы житештерүен алыш бару өчен бирелгән жирләрдә) (1.5*);

терлекчелек (торак пунктлар чикләрендә, шулай ук авыл хужалығы житештерүен алыш бару өчен бирелгән жирләрдә) (1.8*);

кошчылык (торак пунктлар чикләрендә, шулай ук авыл хужалығы житештерүен алыш бару өчен бирелгән жирләрдә) (1.10*);

умартачылык (Дәүләт комитеты белән киештереп) (1.12*);

шәхси ярдәмче хужалык алыш бару (торак пунктлар чикләрендә) (1.16*);

питомниклар (торак пунктлар чикләрендә, шулай ук авыл хужалығы житештерүен алыш бару өчен бирелгән жирләрдә) (1.17*);

печән чабу (Дәүләт комитеты белән киештереп) (1.19*);

---

*Код билгеләншеше Дәүләт теркәве, кадастр һәм картография федераль хезмәтенен «Жир кишәрлекләрендән рөхсәт ителгән файдалану төрләре классификаторын раслау турында» 2020 елның 10 ноябрендәге П/0412 номерлы боерыгы белән расланган жир кишәрлекләрендән рөхсәт ителгән файдалану төрләре классификаторы буенча.

авыл хужалығы терлекләрен көтү (Дәүләт комитеты белән килештереп) (1.12*); индивидуаль торак төзелеше өчен (торак пунктлар чикләрендә) (2.1*); шәхси ярдәмче хужалық (йорт янындагы жир кишәрлеге) алыш бару өчен (торак пунктлар чикләрендә) (2.2*); торак төзелешенә хезмәт күрсәтү (торак пунктлар чикләрендә) (2.7*); коммуналь хезмәтләр күрсәтү (торак пунктлар чикләрендә) (3.1.1*); коммуналь хезмәтләр күрсәтүне тәэммин итүче оешмаларның административ биналары (торак пунктлар чикләрендә) (3.1.2*); социаль хезмәт күрсәтү йортлары (торак пунктлар чикләрендә) (3.2.1*); халыкка социаль ярдәм күрсәтү (торак пунктлар чикләрендә) (3.2.2*); элемтә хезмәтләре күрсәтү (торак пунктлар чикләрендә) (3.2.3*); турай торак (торак пунктлар чикләрендә) (3.2.4*); көнкүреш хезмәте күрсәтү (торак пунктлар чикләрендә) (3.3*); амбулатор-поликлиника хезмәте күрсәтү (торак пунктлар чикләрендә) (3.4.1*); стационар медицина хезмәте күрсәтү (торак пунктлар чикләрендә) (3.4.2*); мәктәпкәчә, башлангыч һәм урта гомуми белем (торак пунктлар чикләрендә) (3.5.1*); урта һәм югары һөнәри белем бирү (торак пунктлар чикләрендә) (3.5.2*); мәдәният-ял итү эшчәнлеге объектлары (торак пунктлар чикләрендә) (3.6.1*); мәдәният һәм ял парклары (торак пунктлар чикләрендә) (3.6.2*); дини йолаларны гамәлгә ашыру (торак пунктлар чикләрендә) (3.7.1*); дини идарә һәм мәгариф (торак пунктлар чикләрендә) (3.7.2*); дәүләт идарәсе (торак пунктлар чикләрендә) (3.8.1*); гидрометеорология өлкәсендә һәм аның белән чиктәш өлкәләрдә эшчәнлекне тәэммин итү (торак пунктлар чикләрендә) (3.9.1*); фәнни тикшеренүләр үткәрү (торак пунктлар чикләрендә) (3.9.2*); фәнни сынаулар үткәрү (торак пунктлар чикләрендә) (3.9.3*); амбулатор ветеринария хезмәте күрсәтү (торак пунктлар чикләрендә) (3.10.1*); хайваннар өчен приютлар (торак пунктлар чикләрендә) (3.10.2*); сәүдә объектлары (сәүдә үзәкләре, сәүдә-куңел ачу үзәкләре (комплекслары) (торак пунктлар чикләрендә) (4.2*); базарлар (торак пунктлар чикләрендә) (4.3*); кибетләр (торак пунктлар чикләрендә) (4.4*); банк һәм иминият эшчәнлеге (торак пунктлар чикләрендә) (4.5*); жәмәгать туклануы (торак пунктлар чикләрендә) (4.6*); кунакханә хезмәте күрсәтү (торак пунктлар чикләрендә) (4.7*); хезмәт урынындагы гаражлар (торак пунктлар чикләрендә) (4.9*); транспорт чараларына ягулык салу (торак пунктлар чикләрендә) (4.9.1.1*); юлда ял итүне тәэммин итү (торак пунктлар чикләрендә) (4.9.1.2*); автомобиль юу урыннары (торак пунктлар чикләрендә) (4.9.1.3*); автомобильъләрне ремонтлау (торак пунктлар чикләрендә) (4.9.1.4*); күргәзмә-ярминкә эшчәнлеге (торак пунктлар чикләрендә) (4.10*); спорт-тамаша чараларын тәэммин итү (торак пунктлар чикләрендә) (5.1.1*);

биналарда спорт белән шөгыльләнүне тээмин итү (торак пунктлар чикләрендә) (5.1.2*);

спорт белән шөгыльләнү өчен мәйданчыклар (торак пунктлар чикләрендә) (5.1.3*);

спорт белән шөгыльләнү өчен жиһазландырылган мәйданчыклар (торак пунктлар чикләрендә) (5.1.4*);

табигатьне танып белү туризмы (Дәүләт комитеты белән килештереп) (5.2*);

туристлык хезмәте күрсәтү (торак пунктлар чикләрендә) (5.2.1*);

жир асты байлыкларыннан файдалану (Дәүләт комитеты белән килештереп) (6.1*);

азық-төлек сәнәгате (торак пунктлар чикләрендә) (6.4*);

элемтә (торак пунктлар чикләрендә) (6.8*);

складлар (торак пунктлар чикләрендә) (6.9*);

склад мәйданчыклары (торак пунктлар чикләрендә) (6.9.1*);

гомуми файдаланудагы транспортны куеп тору урыннары (Дәүләт комитеты белән килештереп) (7.2.3*);

табигать территорияләрен саклау (Дәүләт комитеты белән килештереп) (9.1*);

тарихи-мәдәни эшчәнлек (Дәүләт комитеты белән килештереп) (9.3*);

урман ресурсларын әзерләү (10.3*);

резерв урманнары (Дәүләт комитеты белән килештереп) (10.4*);

су объектларыннан гомуми файдалану (11.1*);

урам-юл чөлтәре (торак пунктлар чикләрендә) (12.0.1*);

яшелчәчелек алыш бару (торак пунктлар чикләрендә) (13.1*);

бакчачылыкны алыш бару (торак пунктлар чикләрендә) (13.2*).

VI. Тыюлык территориясендә рөхсәт ителгән төзелешнен, капиталь төзелеш объектларын реконструкцияләүнен иң чик максималь параметрлары

6.1. Тыюлык территориясендә рөхсәт ителгән төзелешнен, капиталь төзелеш объектларын реконструкцияләүнен иң чик максималь параметрлары:

биналарның, төзелешләрнен, корылмаларның иң чик биеклеге – ике кат;

жир кишәрлеге чикләрендә йорт салу проценты – иң күбе 50 процент.

Татарстан Республикасы
Министрлар Кабинетының
2004 ел, 29 гыйнвар, 41 нче
каары белән расланды
(Татарстан Республикасы
Министрлар Кабинетының
2024 ел, 23 май, 357 нче
каары редакциясендә)

«Биләр» тәбәк әһәмиятendәгә дәүләт табигать
зоология (аучылық) тыюлыгы турында
нигезләмә

I. Гомуми нигезләмәләр

1.1. «Биләр» тәбәк әһәмиятendәгә дәүләт табигать зоология (аучылық) тыюлыгы (алга таба – тыюлык) Татарстан Республикасы территориясендә Кама артының экология-география зонасында ау объектларына кертеп карапган хайваннар дөньясы объектлары популяцияләрен торғызыу һәм саклау, шулай ук кирәклө биотехник чаралар комплексын үткәру юлы белән аларны торғызыу өчен уңай шартлар тудыру максаты белән оештырылган тәбәк әһәмиятendәгә маxsus сакланыла торган табигать территориясе булып тора.

Тыюлык Татарстан Республикасы Аксубай, Алексеевск һәм Нурлат муниципаль районнары территориясендә, жир кишәрлекләрен аның чигенә керүче файдаланучылардан, хужалардан һәм милекчеләрдән алмыйча, Татарстан АССР Министрлар Советының 1967 елның 16 октябрендәгэ 6-927 номерлы боерыгы нигезендә оештырыла, аның гомуми мәйданы 13,059 мең гектар тәшкил итә.

1.2. Тыюлык Татарстан Республикасының табигать-тыюлык фонды составына керә.

Тыюлыкның территорияләре чикләре җирлектә маxsus мәгълүмат билгеләре белән билгеләнә.

1.3. Тыюлык Татарстан Республикасының Биологик ресурслар буенча дәүләт комитеты (алга таба – Дәүләт комитеты) карамагында.

Дәүләт комитетының урнашу урыны: Татарстан Республикасы, Казан шәһәре, Кәрим Тинчурин урамы, 29 нчы йорт.

1.4. Тыюлык чикләре һәм аның маxsus саклау режимы территориаль планлаштыру документларын әзерләгәндә, урман хужалыгы регламентларын һәм урманнарны үзләштерү проектларын эшлигәндә, урман корылышы чараларын башкарганда һәм җирләрне инвентаризацияләгәндә исәпкә алына.

II. Тыюлык эшчәнлеген оештырганда Дәүләт комитетының төп бурычлары

2.1. Тыюлык эшчәнлеген оештырганда Дәүләт комитетының төп бурычлары:
биологик төрлелекне саклап калуны тәэммин итү;

эйләнә-тирә мохиткә хужалык һәм башка төр эшчәнлекнең тискәре йогынтысын булдырмау;

төбәк әһәмиятендәге махсус сакланыла торган табигать территорияләре системасын үстерү һәм камилләштерү.

III. Тыюлык эшчәнлеген оештыру буенча Дәүләт комитетының функцияләре

3.1. Дәүләт комитеты тыюлык эшчәнлеген оештыру буенча үзенә йөкләнгән бурычлар нигезендә түбәндәгө төп функцияләрне гамәлгә ашира:

хайваннар дөньясы объектларын саклау, яңадан үрчेतү белән идарә итү, хайваннар дөньясы объектларын файдалануны җайга салу;

төбәк әһәмиятендәге махсус сакланыла торган табигать территорияләрен оештыру һәм аларны файдалану өлкәсендә идарә итү, Татарстан Республикасы Кызыл китабын алыш бару;

махсус саклана торган табигать территорияләрен саклау һәм алардан файдалану өлкәсендә төбәк дәүләт контроле күзәтчелеге (табигать дәвалау ресурсларын, дәвалау-савыктыру урыннарын һәм курортларны санитария (тау санитариясе) саклавын тәэммин итү өлкәсендә төбәк дәүләт күзәтчелеген кертеп).

IV. Тыюлыкны махсус саклау режимы

4.1. Тыюлык территориясендә табигать комплексларына тискәре (зарарлы) йогынты ясый торган теләсә нинди эшчәнlek тыела, шул исәптән:

промышлен аучылыгы;

тояклы хайваннарга һәвәскәрләр һәм спорт аулавыннан тыш, һәвәскәрләр һәм спорт аулавы;

яшәү тирәлекеннән алыш, хайваннар дөньясы объектларыннан файдалану, шулай ук хайваннар дөньясы объектларына зыян китерут (фәнни максатларда, тояклы хайваннарга һәвәскәрләр һәм спорт аулавы максатларында файдаланудан, хайваннар дөньясы объектлары санын җайга салу, шулай ук сирәк һәм юкка чыгу куркынычы яный торган хайваннар дөньясы объектларының популяцияләрен торғызу буенча чараларны гамәлгә ашырудан тыш);

хайваннарың ояларын, өннәрен һәм башка яшәү урыннарын бетерү, шулай ук кыргый хайваннары борчуга китеэр торган башка гамәлләр кылу;

агачларны, куакларны кису һәм (яисә) үсемлекләр капламын бозу (урманнары янгынга каршы төзекләндерү чараларын уздыру очракларыннан тыш); урманнары саклау, яклау һәм яңадан житештерү; табигать комплексларын һәм тыюлык объектларын саклау һәм торғызу максатларында; гражданнар куркынычсызлыгын тәэммин итү, линия объектларын эксплуатацияләү куркынычсызлыгы буенча, шул исәптән аларны саклау зоналары кинлекен саклау буенча, линия объектларына техник хезмәт курсетү кысаларында реконструкцияләү, капиталь ремонтлау, ремонтлау буенча һәм яңа линия объектларын төзегендә;

торак пунктлар чикләрендә мондый төзелештән тыш, биналар, төзелмәләр, корылмалар төзү, шулай ук әлеге Нигезләмәнен 4.2 пунктындагы икенче абзацында каралган очракларда;

торак пунктлар чикләреннән чыгып, автотранспорт чараларын һәм авыл хужалығы техникасын юу;

агызыла торган суларны, шул исәптән дренаж суларын ағызу;

әгәр тыюблыкның табигаты комплексларына зыян китерсәләр, гидрологик режимны үзгәртү, су ресурсларын эксплуатацияләү;

тыюлык эшчәнлегенә бәйле булмаган гидромелиорация һәм ирригация эшләрен башкару;

барлык төрләрдәге калдыкларны урнаштыру, туфракларны, грунтларны, жир есте һәм жир асты суларын пычрату;

материалларны, грунтларны, карларны бер урынга өю (торак пунктлары чикләрендә мондый өюләрдән тыш);

учаклар кабызу, корыган яфракларны һәм үләннәрне яндыру;

торак пунктлар чикләреннән читтә, торак пунктлар чикләрендә туфрак катламын бозу, жир эшләре башкару (авыл хужалығы житештерүен алыш бару өчен бирелгән жирләрдә авыл хужалығы эшләрен башкарудан, урманнарны янгынга каршы төзекләндерү чараларын башкарудан, фәнни тикшеренүләр уздырудан тыш, шулай ук әлеге Нигезләмәнен 4.2 пунктындагы икенче абзацы нигезендә төзөргә рөхсәт ителә торган объектларны төзүгә бәйле очраклардан тыш);

киртәләргә, аншлагларга, шлагбаумнарга, стендларга, чик баганаларына, күрсәткечләргә һәм башка мәгълүмат билгеләренә, эшләнгән экологик сукмакларга, төзелмәләргә һәм корылмаларга зыян салу, агачларга язулар һәм билгеләр төшерү;

гомуми файдаланудагы юллардан читтә механик транспорт чаралары, юллары булмаган урыннарда йөри торган мототранспорт чаралары һәм маxсус техника йөрү һәм аларны вакытлыча куеп тору (мондый чаралар һәм маxсус техника йөрүдән һәм аларны вакытлыча куеп торудан тыш):

авыл хужалығы эшләрен уздыру чорында авыл хужалығы товар житештерүчеләренен;

маxсус сакланыла торган табигаты территорияләрен саклау һәм алардан файдалану өлкәсендә тәбәк дәүләт контролен (кузәтчелеген) гамәлгә ашыручи органнарның;

тыюлык чикләрендә вәкаләтләрен гамәлгә ашыра торган башка дәүләт һәм муниципаль органнарның;

линия объектларына һәм инженерлык-техник коммуникацияләргә хезмәт күрсәту чараларын гамәлгә ашыру, фәнни тикшеренүләрне үткәру, шулай ук аварияләрне, табигый бәла-казаларны һәм гадәттән тыш характердагы башка хәлләрне бетерү чараларын үткәру өчен файдаланыла торган;

шартнамәләр нигезендә тыюлык территориясендә хезмәт күрсәтүче юридик затларның, индивидуаль эшмәкәрләрнен;

гомуми файдаланудагы автомобиль юлларыннан асфальтланган керү юллары булмаган торак пунктларга керү;

тыюлыктагы табигаты комплексының экологик тигезлеген боза торган, тыюлык территориясeneң экологик кыйммәтен киметә яки хайваннар həm үсемлеклəр дөнъясының сакланыла торган объектларына həm аларның яшəү тирəлегенə зыян китерə торган башка эшчənlək төрлəре.

4.2. Тыюлык территориясендə, Дəулəт комитеты белəн килештереп, түбəндə-гелəр рəхсəт ителə:

тыюлык булдыру максатларына ирешүгə həm аның təp бурычларын xəl itügə юнəлдерелгəн эшчənləkne гамəlgə ашыру əchen билгелəngən объектлар təzü həm реконструкциялəy; яңа инженерлык həm техник коммуникациялər, линия объектлары təzü, элек təzelgənnərне реконструкциялəy, капиталь ремонтлау həm ремонтлау (тыюлыкның чиклəреннən чыгып аларны урнаштыру варианtlarы булмаган очракта); элегrək təzelgən капиталь тəzeləsh объектларын, шул исəptən линия объектларын həm инженерлык-техник коммуникациялərне реконструкциялəy, капиталь ремонтлау həm ремонтлау;

бу пунктның икенче абзацы нигезендə тəzərgə rəхsət ителə торган объектларны təzü əchen жир кишərləkcləre бирү;

жир кишərləkcləren həm су объектларын экологик реабилитациялəy, жир кишərləkcləren рекультивациялəy;

файдалы казылмаларны разведкалау həm чыгару, файдалы казылмалар ятмаларын эзлəүne həm bəyləüne үz əchenə алган геологик əyrənү, шулай uk жир astы байлыклары кишərləkclərenən файдалы казылмалар чыгаруга bəyləe булмаган жир astы корылмаларын təzü həm эксплуатациялəy əchen яраклылыгын геологик əyrənү həm bəyləy;

үсемлеклər həm хайваннар дөнъясы объектларын, шул исəptən Россия Федерациисе Кызыл книга həm Tatarstan Республикасы Кызыл книга кертelгən tərlərне, шулай uk аларның яшəү тирəlegə moxiten саклау чараларын гамəlgə ашыru;

үсемлеклər həm хайваннар дөнъясы объектларының, шул исəptən Россия Федерациисе Кызыл книга həm Tatarstan Республикасы Кызыл книга кертelгən tərlərne яшəү тирəlegə шартларын яхшыrtуга яrdəm itə торган профилактика чараларын үtkərү;

су объектларының яр бue яклау полосалары чиклərendə həm хайваннар дөнъясы объектларының яшəү тирəlegə bulaarak aerucha кыйммətle bulgan кишərləkclərdə kamış əzerləy həm chabu;

урманнарны саклау, яклау həm yañadan үstəru чараларын үtkərү, urmanнаrны яклау buencha профилактик чаралар, санитария-savыktıru чаралары, шул исəptən həlak bulgan həm zyян kūrgən urman utyrtmalarыn kisü (1 aprel'dən 31 iul'gə kadər oya utyru həm balalardы чыгару chorında aqachlar kisudən tyş);

биотərləlekne, табигат объектларын həm комплексларны əyrənүгə həm torqyzuga юнəlderelgən fənni tiksherenülər үtkərү, шулай uk arxeologik miras объектларын aчыklau, əyrənү həm sаклау максаты белən arxeologik kyır eşləren bashkaru;

экологик туризмы гамəlgə ашыru;

təbək geologiyasen əyrənү;

печән чабу, мал-туар көтү;
умарта оялары һәм умарталыклар урнаштыру.

4.3. Тыюлык территориясендә хужалык һәм башка эшчәнлек әлеге Нигезләмә һәм житештерү процессларын гамәлгә ашырганда, шулай ук «Хайваннар дөньясы турында» 1995 елның 24 апрелендәге 52-ФЗ номерлы Федераль законның 28 статьясы нигезендә расланган транспорт магистральләрен, торба үткәргечләрне, элемтә һәм электр тапшыру линияләрен эксплуатацияләгәндә хайваннар дөньясы объектларының һәлак булуын булдырмау таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

V. Жир кишәрлекләрендән рөхсәт ителгән файдалану төрләре

5.1. Дәүләт төркәве, кадастр һәм картография федераль хезмәтенен «Жир кишәрлекләрендән рөхсәт ителгән файдалану төрләре классификаторын раслау турында» 2020 елның 10 ноябрендәге П/0412 номерлы боерыгы нигезендә тыюлык чикләрендә урнашкан жир кишәрлекләрендән рөхсәт ителгән файдалануның түбәндәге төп төрләре, әгәр алар әлеге Нигезләмәнен IV бүлегендәге таләпләренә каршы килмәсә, рөхсәт ителә:

үсемлекчелек (торак пунктлар чикләрендә, шулай ук авыл хужалығы житештерүен алыш бару өчен бирелгән жирләрдә) (1.1*);

бөртекле һәм башка авыл хужалығы культураларын үстерү (торак пунктлар чикләрендә, шулай ук авыл хужалығы житештерүен алыш бару өчен бирелгән жирләрдә) (1.2*);

яшелчәчелек (торак пунктлар чикләрендә, шулай ук авыл хужалығы житештерүен алыш бару өчен бирелгән жирләрдә) (1.3*);

тонусны күтәрә торган, дару, чәчәк культураларын үстерү (торак пунктлар чикләрендә, шулай ук авыл хужалығы житештерүен алыш бару өчен бирелгән жирләрдә) (1.4*);

бакчачылык (торак пунктлар чикләрендә, шулай ук авыл хужалығы житештерүен алыш бару өчен бирелгән жирләрдә) (1.5*);

терлекчелек (торак пунктлар чикләрендә, шулай ук авыл хужалығы житештерүен алыш бару өчен бирелгән жирләрдә) (1.8*);

кошчылык (торак пунктлар чикләрендә, шулай ук авыл хужалығы житештерүен алыш бару өчен бирелгән жирләрдә) (1.10*);

умартачылык (Дәүләт комитеты белән киештереп) (1.12*);

шәхси ярдәмче хужалык алыш бару (торак пунктлар чикләрендә) (1.16*);

питомниклар (торак пунктлар чикләрендә, шулай ук авыл хужалығы житештерүен алыш бару өчен бирелгән жирләрдә) (1.17*);

печән чабу (Дәүләт комитеты белән киештереп) (1.19*);

---

*Код билгеләнеше Дәүләт төркәве, кадастр һәм картография федераль хезмәтенен «Жир кишәрлекләрендән рөхсәт ителгән файдалану төрләре классификаторын раслау турында» 2020 елның 10 ноябрендәге П/0412 номерлы боерыгы белән расланган жир кишәрлекләрендән рөхсәт ителгән файдалану төрләре классификаторы буенча.

авыл хужалығы терлекләрен көтү (Дәүләт комитеты белән килештереп) (1.12*); индивидуаль торак төзелеше өчен (торак пунктлар чикләрендә) (2.1*); шәхси ярдәмче хужалық (йорт янындагы жир кишәрлеге) алып бару өчен (торак пунктлар чикләрендә) (2.2*); торак төзелешенә хезмәт күрсәту (торак пунктлар чикләрендә) (2.7*); коммуналь хезмәтләр күрсәту (торак пунктлар чикләрендә) (3.1.1*); коммуналь хезмәтләр күрсәтүне тәэмин итүче оешмаларның административ биналары (торак пунктлар чикләрендә) (3.1.2*); социаль хезмәт күрсәту йортлары (торак пунктлар чикләрендә) (3.2.1*); халыкка социаль ярдәм күрсәту (торак пунктлар чикләрендә) (3.2.2*); элемтә хезмәтләре күрсәту (торак пунктлар чикләрендә) (3.2.3*); тулагай торак (торак пунктлар чикләрендә) (3.2.4*); көнкүреш хезмәте күрсәту (торак пунктлар чикләрендә) (3.3*); амбулатор-поликлиника хезмәте күрсәту (торак пунктлар чикләрендә) (3.4.1*); стационар медицина хезмәте күрсәту (торак пунктлар чикләрендә) (3.4.2*); мәктәпкәчә, башлангыч һәм урта гомуми белем (торак пунктлар чикләрендә) (3.5.1*); урта һәм югары һөнәри белем бирү (торак пунктлар чикләрендә) (3.5.2*); мәдәният-ял итү эшчәнлеге объектлары (торак пунктлар чикләрендә) (3.6.1*); мәдәният һәм ял парклары (торак пунктлар чикләрендә) (3.6.2*); дини йолаларны гамәлгә ашыру (торак пунктлар чикләрендә) (3.7.1*); дини идарә һәм мәгариф (торак пунктлар чикләрендә) (3.7.2*); дәүләт идарәсе (торак пунктлар чикләрендә) (3.8.1*); гидрометеорология өлкәсендә һәм аның белән чиктәш өлкәләрдә эшчәнлекне тәэмин итү (торак пунктлар чикләрендә) (3.9.1*); фәнни тикшеренүләр үткәрү (торак пунктлар чикләрендә) (3.9.2*); фәнни сынаулар үткәрү (торак пунктлар чикләрендә) (3.9.3*); амбулатор ветеринария хезмәте күрсәту (торак пунктлар чикләрендә) (3.10.1*); хайваннар өчен приютлар (торак пунктлар чикләрендә) (3.10.2*); сәүдә объектлары (сәүдә үзәкләре, сәүдә-күнел ачу үзәкләре (комплекслары) (торак пунктлар чикләрендә) (4.2*); базарлар (торак пунктлар чикләрендә) (4.3*); кибетләр (торак пунктлар чикләрендә) (4.4*); банк һәм иминият эшчәнлеге (торак пунктлар чикләрендә) (4.5*); жәмәгать туклануы (торак пунктлар чикләрендә) (4.6*); кунакханә хезмәте күрсәту (торак пунктлар чикләрендә) (4.7*); хезмәт урынындагы гаражлар (торак пунктлар чикләрендә) (4.9*); транспорт чараларына ягулык салу (торак пунктлар чикләрендә) (4.9.1.1*); юлда ял итүне тәэмин итү (торак пунктлар чикләрендә) (4.9.1.2*); автомобиль юу урыннары (торак пунктлар чикләрендә) (4.9.1.3*); автомобильләрне ремонтлау (торак пунктлар чикләрендә) (4.9.1.4*); күргәзмә-ярминкә эшчәнлеге (торак пунктлар чикләрендә) (4.10*); спорт-тамаша чараларын тәэмин итү (торак пунктлар чикләрендә) (5.1.1*); биналарда спорт белән шөгүльләнүне тәэмин итү (торак пунктлар чикләрендә) (5.1.2*);

спорт белән шөгыльләну өчен мәйданчыклар (торак пунктлар чикләрендә) (5.1.3*);

спорт белән шөгыльләну өчен жиһазландырылган мәйданчыклар (торак пунктлар чикләрендә) (5.1.4*);

табигатьне танып белү туризмы (Дәүләт комитеты белән килештереп) (5.2*);

туристлык хезмәте күрсәту (торак пунктлар чикләрендә) (5.2.1*);

жир асты байлыкларыннан файдалану (Дәүләт комитеты белән килештереп) (6.1*);

азық-төлек сәнәгате (торак пунктлар чикләрендә) (6.4*);

элемтә (торак пунктлар чикләрендә) (6.8*);

складлар (торак пунктлар чикләрендә) (6.9*);

склад мәйданчыклары (торак пунктлар чикләрендә) (6.9.1*);

гомуми файдаланудагы транспортны куеп тору урыннары (Дәүләт комитеты белән килештереп) (7.2.3*);

табигать территорияләрен саклау (Дәүләт комитеты белән килештереп) (9.1*);

тарихи-мәдәни эшчәнлек (Дәүләт комитеты белән килештереп) (9.3*);

урман ресурсларын әзерләү (10.3*);

резерв урманнары (Дәүләт комитеты белән килештереп) (10.4*);

су объектларыннан гомуми файдалану (11.1*);

урам-юл чөлтәре (торак пунктлар чикләрендә) (12.0.1*);

яшелчәчелек алып бару (торак пунктлар чикләрендә) (13.1*);

бакчачылыкны алып бару (торак пунктлар чикләрендә) (13.2*).

VI. Тыюлык территориясендә рөхсәт ителгән төзелешнен, капиталь төзелеш объектларын реконструкцияләүнен иң чик максималь параметрлары

6.1. Тыюлык территориясендә рөхсәт ителгән төзелешнен, капиталь төзелеш объектларын реконструкцияләүнен иң чик максималь параметрлары:

биналарның, төзелешләрнен, корылмаларның иң чик биеклеге – ике кат;
жир кишәрлеге чикләрендә йорт салу проценты – иң күбе 50 процент.

Татарстан Республикасы
Министрлар Кабинетының
2004 ел, 29 гыйнвар, 41 нче
каары белән расланды
(Татарстан Республикасы
Министрлар Кабинетының
2024 ел, 23 май, 357 нче
каары редакциясендә)

«Сорнар» төбәк әһәмиятендәге дәүләт табигать зоология (аучылық) тыюлыгы турында нигезләмә

I. Гомуми нигезләмәләр

1.1. «Сорнар» төбәк әһәмиятендәге дәүләт табигать зоология (аучылық) тыюлыгы (алга таба – тыюлык) Татарстан Республикасы территориясендә Кама алдының экология-география зонасында ау объектларына кертеп каралган хайваннар дөнъясы объектлары, ягъни елга кондызы, тиен, кыр тавыгы популяцияләрен һәм аларның яшәү мохитен торғызу һәм саклау, шулай ук кирәклө биотехник чаралар комплексын үткәру юлы белән аларны торғызу өчен үңай шартлар тудыру максаты белән оештырылган төбәк әһәмиятендәге махсус сакланыла торган табигать территориясе булып тора.

Тыюлык Татарстан Республикасы Арча һәм Балтач муниципаль районнары территориясендә, жир кишәрлекләрен аның чигенә керүче файдаланучылардан, хужалардан һәм милекчеләрдән алмыйча, Татарстан АССР Министрлар Советының 1965 елның 21 сентябрендәге 495 номерлы каары нигезендә оештырыла, аның гомуми мәйданы 12,273 мең гектар тәшкил итә.

1.2. Тыюлык Татарстан Республикасының табигать-тыюлык фонды составына керә.

Тыюлыкның территорияләре чикләре жирлектә махсус мәгълүмат билгеләре белән билгеләнә.

1.3. Тыюлык Татарстан Республикасының Биологик ресурслар буенча дәүләт комитеты (алга таба – Дәүләт комитеты) карамагында.

Дәүләт комитетының урнашу урыны: Татарстан Республикасы, Казан шәһәре, Кәрим Тинчурин урамы, 29 нчы йорт.

1.4. Тыюлык чикләре һәм аның махсус саклау режимы территориаль планлаштыру документларын әзерләгәндә, урман хужалыгы регламентларын һәм урманнарны үзләштерү проектларын эшлигәндә, урман корылышы чараларын башкарганда һәм жирләрне инвентаризацияләгәндә исәпкә алына.

II. Тыюлык эшчәнлеген оештырганда Дәүләт комитетының төп бурычлары

2.1. Тыюлык эшчәнлеген оештырганда Дәүләт комитетының төп бурычлары: биологик тәрлелекне саклап калуны тәэммин итү;

эйләнә-тирә мохиткә хужалык һәм башка төр эшчәнлекнең тискәре йогынтысын булдырмау;

төбәк әһәмиятендәге махсус сакланыла торган табигать территорияләре системасын үстерү һәм камилләштерү.

III. Тыюлык эшчәнлеген оештыру буенча Дәүләт комитетының функцияләре

3.1. Дәүләт комитеты тыюлык эшчәнлеген оештыру буенча үзенә йөкләнгән бурычлар нигезендә түбәндәге төп функцияләрне гамәлгә ашыра:

хайваннар дөньясы объектларын саклау, яңадан үрчетү белән идарә итү, хайваннар дөньясы объектларын файдалануны жайга салу;

төбәк әһәмиятендәге махсус сакланыла торган табигать территорияләрен оештыру һәм аларны файдалану өлкәсендә идарә итү, Татарстан Республикасы Кызыл китабын алыш бару;

махсус саклана торган табигать территорияләрен саклау һәм алардан файдалану өлкәсендә төбәк дәүләт контроле күзәтчелеге (табигать дәвалау ресурсларын, дәвалау-савыктыру урыннарын һәм курортларны санитария (тау санитариясе) саклавын тәэммин итү өлкәсендә төбәк дәүләт күзәтчелеген кертеп).

IV. Тыюлыкны махсус саклау режимы

4.1. Тыюлык территориясендә табигать комплексларына тискәре (заарлы) йогынты ясый торган теләсә нинди эшчәнлек тыела, шул исәптән:

промысел аучылығы;

тояклы хайваннарга һәвәскәрләр һәм спорт аулавыннан тыш, һәвәскәрләр һәм спорт аулавы;

яшәү тирәлекеннән алыш, хайваннар дөньясы объектларыннан файдалану, шулай ук хайваннар дөньясы объектларына зыян китерү (фәнни максатларда, тояклы хайваннарга һәвәскәрләр һәм спорт аулавы максатларында файдаланудан, хайваннар дөньясы объектлары санын жайга салу, шулай ук сирәк һәм юкка чыгу куркынычы яный торган хайваннар дөньясы объектларының популяцияләрен торғызу буенча чараларны гамәлгә ашырудан тыш);

хайваннарын ояларын, өннәрен һәм башка яшәү урыннарын бетерү, шулай ук кыргый хайваннарны борчуга китерә торган башка гамәлләр қылу;

агачларны, қуакларны кисү һәм (яисә) үсемлекләр капламын бозу (урманнарны янгынга каршы тәзекләндерү чараларын уздыру очракларыннан тыш); урманнарны саклау, яклау һәм яңадан житештерү; табигать комплексларын һәм тыюлык объектларын саклау һәм торғызу максатларында; гражданнар куркынычсызлыгын тәэммин итү, линия объектларын эксплуатацияләү куркынычсызлыгы буенча, шул исәптән аларны саклау зоналары киңлеген саклау буенча, линия объектларына техник хезмәт күрсәту қысаларында реконструкцияләү, капиталь ремонтлау, ремонтлау буенча һәм яңа линия объектларын төзегендә;

торак пунктлар чикләрендә мондый төзелештән тыш, биналар, төзелмәләр, корылмалар төзү, шулай ук әлеге Нигезләмәнен 4.2 пунктындағы икенче абзацында каралган очракларда;

торак пунктлар чикләреннән чыгып, автотранспорт чараларын һәм авыл хужалығы техникасын юу;

агызыла торган суларны, шул исәптән дренаж суларын агызу;

әгәр тыюблыкның табигать комплексларына зыян китерсөләр, гидрологик режимны үзгәртү, су ресурсларын эксплуатацияләү;

тыюлык эшчәнлегенә бәйле булмаган гидромелиорация һәм ирригация эшләрен башкару;

барлық төрлөрдәге калдыкларны урнаштыру, туфракларны, грунтларны, жир есте һәм жир асты суларын пычрату;

материалларны, грунтларны, карларны бер урынга өю (торак пунктлары чикләрендә мондый өюләрдән тыш);

учаклар кабызу, корыган яфракларны һәм үләннәрне яндыру;

торак пунктлар чикләреннән читтә, торак пунктлар чикләрендә туфрак катламын бозу, жир эшләре башкару (авыл хужалығы житештерүен алыш бару өчен бирелгән жирләрдә авыл хужалығы эшләрен башкарудан, урманнарны янгынга каршы төзекләндерү чараларын башкарудан, фәнни тикшеренүләр уздырудан тыш, шулай ук әлеге Нигезләмәнен 4.2 пунктындағы икенче абзацы нигезендә төзергә рөхсәт ителә торган объектларны төзүгә бәйле очраклардан тыш);

киртәләргә, аншлагларга, шлагбаумнарга, стендларга, чик баганаларына, күрсәткечләргә һәм башка мәгълүмат билгеләренә, эшләнгән экологик сукмакларга, төзелмәләргә һәм корылмаларга зыян салу, агачларга язулар һәм билгеләр төшерү;

гомуми файдаланудагы юллардан читтә механик транспорт чаралары, юллары булмаган урыннарда йөри торган мототранспорт чаралары һәм маxсус техника йөрү һәм аларны вакытлыча куеп тору (мондый чаралар һәм маxсус техника йөрүдән һәм аларны вакытлыча куеп торудан тыш):

авыл хужалығы эшләрен уздыру чорында авыл хужалығы товар житештерүчеләренен;

маxсус сакланыла торган табигать территорияләрен саклау һәм алардан файдалану өлкәсендә тәбәк дәүләт контролен (күзәтчелеген) гамәлгә ашыруchy органнарның;

тыюлык чикләрендә вәкаләтләрен гамәлгә ашыра торган башка дәүләт һәм муниципаль органнарның;

линия объектларына һәм инженерлык-техник коммуникацияләргә хезмәт күрсәту чараларын гамәлгә ашыру, фәнни тикшеренүләрне үткәру, шулай ук аварияләрне, табигый бәла-казаларны һәм гадәттән тыш характеристдагы башка хәлләрне бетерү чараларын үткәру өчен файдаланыла торган;

шартнамәләр нигезендә тыюлык территориясендә хезмәт күрсәтүче юридик затларның, индивидуаль эшмәкәрләренен;

гомуми файдаланудагы автомобиль юлларыннан асфальтланган керү юллары булмаган торак пунктларга керү;

тыюлыктагы табигать комплексының экологик тигезлеген боза торган, тыюлык территориясенең экологик кыйммәтен киметә яки хайваннар һәм үсемлекләр дөньясының сакланыла торган объектларына һәм аларның яшәү тирәлелегенә зыян китерә торган башка эшчәнлек төрләре.

4.2. Тыюлык территориясендә, Дәүләт комитеты белән килештереп, түбәндәгеләр рөхсәт ителә:

тыюлык булдыру максатларына ирешүгә һәм аның төп бурычларын хәл итүгә юнәлдерелгән эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән объектлар төзү һәм реконструкцияләү; яңа инженерлык һәм техник коммуникацияләр, линия объектлары төзү, элек төзелгәннәрне реконструкцияләү, капиталь ремонтлау һәм ремонтлау (тыюлыкның чикләреннән чыгып аларны урнаштыру вариантылары булмаган очракта); элегрәк төзелгән капиталь төзелеш объектларын, шул исәптән линия объектларын һәм инженерлык-техник коммуникацияләрне реконструкцияләү, капиталь ремонтлау һәм ремонтлау;

бу пунктның икенче абзацы нигезендә төзергә рөхсәт ителә торган объектларны төзү өчен жир кишәрлекләре биры;

жир кишәрлекләрен һәм су объектларын экологик реабилитацияләү, жир кишәрлекләрен рекультивацияләү;

файдалы казылмаларны разведкалау һәм чыгару, файдалы казылмалар ятмаларын эзләүне һәм бәяләүне үз эченә алган геологик өйрәнү, шулай ук жир асты байлыклары кишәрлекләренең файдалы казылмалар чыгаруга бәйле булмаган жир асты корылмаларын төзү һәм эксплуатацияләү өчен яраклылыгын геологик өйрәнү һәм бәяләү;

үсемлекләр һәм хайваннар дөньясы объектларын, шул исәптән Россия Федерациясе Кызыл китабына һәм Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгән төрләрне, шулай ук аларның яшәү тирәлеге мохитен саклау чараларын гамәлгә ашыру;

үсемлекләр һәм хайваннар дөньясы объектларының, шул исәптән Россия Федерациясе Кызыл китабына һәм Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгән төрләрнең яшәү тирәлеге шартларын яхшыртуга ярдәм итә торган профилактика чараларын үткәрү;

су объектларының яр буе яклау полосалары чикләрендә һәм хайваннар дөньясы объектларының яшәү тирәлеге буларак аеруча кыйммәтле булган кишәрлекләрдә камыш әзерләү һәм чабу;

урманнарны саклау, яклау һәм яңадан үстерү чараларын үткәрү, урманнарны яклау буенча профилактик чаралар, санитария-савыктыру чаралары, шул исәптән һәлак булган һәм зыян құргән урман утыртмаларын кисү (1 апрельдән 31 июльгә кадәр ояды утыру һәм балалар чыгару чорында агачлар кисудән тыш);

биотөрлелекне, табигать объектларын һәм комплексларны өйрәнүгә һәм торғызуға юнәлдерелгән фәнни тикшеренүләр үткәрү, шулай ук археологик мирас объектларын ачыклау, өйрәнү һәм саклау максаты белән археологик кыр эшләрен башкару;

экологик туризмны гамәлгә ашыру;

төбәк геологиясен өйрәнү;

печән чабу, мал-туар көтү;

умарта оялары һәм умарталыклар урнаштыру.

4.3. Тыюлык территориясендә хужалык һәм башка эшчәнлек әлеге Нигезләмә һәм житештерү процессларын гамәлгә ашырганда, шулай ук «Хайваннар дөньясы

турында» 1995 елның 24 апрелендәге 52-ФЗ номерлы Федераль законның 28 статьясы нигезендә расланган транспорт магистральләрен, торба үткәргечләрне, элемтә һәм электр тапшыру линияләрен эксплуатацияләгәндә хайваннар дөньясы объектларының һәлак булуын булдырмау таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

V. Жир кишәрлекләреннән рөхсәт ителгән файдалану төрләре

5.1. Дәүләт теркәве, кадастр һәм картография федераль хезмәтенең «Жир кишәрлекләреннән рөхсәт ителгән файдалану төрләре классификаторын раслау турсында» 2020 елның 10 ноябрендәге П/0412 номерлы боерыгы нигезендә тыюлык чикләрендә урнашкан жир кишәрлекләреннән рөхсәт ителгән файдалануның түбәндәгे төп төрләре, әгәр алар әлеге Нигезләмәнен IV бүлегендәге таләпләренә каршы килмәсә, рөхсәт ителә:

үсемлекчелек (торак пунктлар чикләрендә, шулай ук авыл хужалығы житештерүен алыш бару өчен бирелгән жирләрдә) (1.1*);

бөртекле һәм башка авыл хужалығы культураларын үстерү (торак пунктлар чикләрендә, шулай ук авыл хужалығы житештерүен алыш бару өчен бирелгән жирләрдә) (1.2*);

яшелчәчелек (торак пунктлар чикләрендә, шулай ук авыл хужалығы житештерүен алыш бару өчен бирелгән жирләрдә) (1.3*);

тонусны күтәрә торган, дару, чәчәк культураларын үстерү (торак пунктлар чикләрендә, шулай ук авыл хужалығы житештерүен алыш бару өчен бирелгән жирләрдә) (1.4*);

бакчачылык (торак пунктлар чикләрендә, шулай ук авыл хужалығы житештерүен алыш бару өчен бирелгән жирләрдә) (1.5*);

терлекчелек (торак пунктлар чикләрендә, шулай ук авыл хужалығы житештерүен алыш бару өчен бирелгән жирләрдә) (1.8*);

кошчылык (торак пунктлар чикләрендә, шулай ук авыл хужалығы житештерүен алыш бару өчен бирелгән жирләрдә) (1.10*);

умартачылык (Дәүләт комитеты белән киештереп) (1.12*);

шәхси ярдәмче хужалык алыш бару (торак пунктлар чикләрендә) (1.16*);

питомниклар (торак пунктлар чикләрендә, шулай ук авыл хужалығы житештерүен алыш бару өчен бирелгән жирләрдә) (1.17*);

печән чабу (Дәүләт комитеты белән киештереп) (1.19*);

авыл хужалығы терлекләрен көтү (Дәүләт комитеты белән киештереп) (1.20*);

индивидуаль торак төзелеше өчен (торак пунктлар чикләрендә) (2.1*);

шәхси ярдәмче хужалык (йорт янындағы жир кишәрлеге) алыш бару өчен (торак пунктлар чикләрендә) (2.2*);

---

*Код билгеләнеше Дәүләт теркәве, кадастр һәм картография федераль хезмәтенең «Жир кишәрлекләреннән рөхсәт ителгән файдалану төрләре классификаторын раслау турсында» 2020 елның 10 ноябрендәге П/0412 номерлы боерыгы белән расланган жир кишәрлекләреннән рөхсәт ителгән файдалану төрләре классификаторы буенча.

торак төзелешенә хезмәт күрсәту (торак пунктлар чикләрендә) (2.7*);
 коммуналь хезмәтләр күрсәту (торак пунктлар чикләрендә) (3.1.1*);
 коммуналь хезмәтләр күрсәтүне тәэммин итүче оешмаларның административ биналары (торак пунктлар чикләрендә) (3.1.2*);
 социаль хезмәт күрсәту йортлары (торак пунктлар чикләрендә) (3.2.1*);
 халыкка социаль ярдәм күрсәту (торак пунктлар чикләрендә) (3.2.2*);
 элемтә хезмәтләре күрсәту (торак пунктлар чикләрендә) (3.2.3*);
 тулай торак (торак пунктлар чикләрендә) (3.2.4*);
 көнкүреш хезмәте күрсәту (торак пунктлар чикләрендә) (3.3*);
 амбулатор-поликлиника хезмәте күрсәту (торак пунктлар чикләрендә) (3.4.1*);
 стационар медицина хезмәте күрсәту (торак пунктлар чикләрендә) (3.4.2*);
 мәктәпкәчә, башлангыч һәм урта гомуми белем (торак пунктлар чикләрендә) (3.5.1*);
 урта һәм югары һөнәри белем бирү (торак пунктлар чикләрендә) (3.5.2*);
 мәдәният-ял итү эшчәнлеге объектлары (торак пунктлар чикләрендә) (3.6.1*);
 мәдәният һәм ял парклары (торак пунктлар чикләрендә) (3.6.2*);
 дини йолаларны гамәлгә ашыру (торак пунктлар чикләрендә) (3.7.1*);
 дини идарә һәм мәгариф (торак пунктлар чикләрендә) (3.7.2*);
 дәүләт идарәсе (торак пунктлар чикләрендә) (3.8.1*);
 гидрометеорология өлкәсендә һәм аның белән чиктәш өлкәләрдә эшчәнлекне тәэммин итү (торак пунктлар чикләрендә) (3.9.1*);
 фәнни тикшеренүләр үткәрү (торак пунктлар чикләрендә) (3.9.2*);
 фәнни сынаулар үткәрү (торак пунктлар чикләрендә) (3.9.3*);
 амбулатор ветеринария хезмәте күрсәту (торак пунктлар чикләрендә) (3.10.1*);
 хайваннар өчен приютлар (торак пунктлар чикләрендә) (3.10.2*);
 сәүдә объектлары (сәүдә үзәкләре, сәүдә-күнел ачу үзәкләре (комплекслары) (торак пунктлар чикләрендә) (4.2*);
 базарлар (торак пунктлар чикләрендә) (4.3*);
 кибетләр (торак пунктлар чикләрендә) (4.4*);
 банк һәм иминият эшчәнлеге (торак пунктлар чикләрендә) (4.5*);
 жәмәгать туклануы (торак пунктлар чикләрендә) (4.6*);
 кунакханә хезмәте күрсәту (торак пунктлар чикләрендә) (4.7*);
 хезмәт урынындагы гаражлар (торак пунктлар чикләрендә) (4.9*);
 транспорт чараларына ягулык салу (торак пунктлар чикләрендә) (4.9.1.1*);
 юлда ял итүне тәэммин итү (торак пунктлар чикләрендә) (4.9.1.2*);
 автомобиль юу урыннары (торак пунктлар чикләрендә) (4.9.1.3*);
 автомобильләрне ремонтлау (торак пунктлар чикләрендә) (4.9.1.4*);
 күргәзмә-ярминкә эшчәнлеге (торак пунктлар чикләрендә) (4.10*);
 спорт-тамаша чараларын тәэммин итү (торак пунктлар чикләрендә) (5.1.1*);
 биналарда спорт белән шәгыльләнүне тәэммин итү (торак пунктлар чикләрендә) (5.1.2*);
 спорт белән шәгыльләнү өчен мәйданчыклар (торак пунктлар чикләрендә) (5.1.3*);

спорт белән шөгыльләну өчен жиһазландырылган мәйданчыклар (торак пунктлар чикләрендә) (5.1.4*);
табигатьне танып белү туризмы (Дәүләт комитеты белән килештереп) (5.2*);
туристлык хезмәте күрсәтү (торак пунктлар чикләрендә) (5.2.1*);
жир асты байлыкларыннан файдалану (Дәүләт комитеты белән килештереп) (6.1*);
азық-төлек сәнәгате (торак пунктлар чикләрендә) (6.4*);
элемтә (торак пунктлар чикләрендә) (6.8*);
складлар (торак пунктлар чикләрендә) (6.9*);
склад мәйданчыклары (торак пунктлар чикләрендә) (6.9.1*);
гомуми файдаланудагы транспортны куеп тору урыннары (Дәүләт комитеты белән килештереп) (7.2.3*);
табигать территорияләрен саклау (Дәүләт комитеты белән килештереп) (9.1*);
тарихи-мәдәни эшчәнлек (Дәүләт комитеты белән килештереп) (9.3*);
урман ресурсларын әзерләү (10.3*);
резерв урманнары (Дәүләт комитеты белән килештереп) (10.4*);
су объектларыннан гомуми файдалану (11.1*);
урам-юл чөлтәре (торак пунктлар чикләрендә) (12.0.1*);
яшелчәчелек алып бару (торак пунктлар чикләрендә) (13.1*);
бакчачылыкны алып бару (торак пунктлар чикләрендә) (13.2*).

VI. Тыюлык территориясендә рөхсәт ителгән төзелешнен, капиталь төзелеш объектларын реконструкцияләүнен ин чик максималь параметрлары

6.1. Тыюлык территориясендә рөхсәт ителгән төзелешнен, капиталь төзелеш объектларын реконструкцияләүнен ин чик максималь параметрлары:

биналарның, төзелешләрнен, корылмаларның ин чик биеклеге – ике кат;
жир кишәрлеге чикләрендә йорт салу проценты – ин күбе 50 процент.
